



## TITULO SUPERIOR EN CONSERVACIÓN E RESTAURACIÓN DE BENS CULTURAIS

Escola Superior de Conservación e Restauración de BBCC de Galicia

### Práctica da conservación activa dos bens escultóricos III

Departamento: Conservación e restauración de escultura

Obrigatoria da especialidade	Curso: 4º escultura	1º Cuadrimestre	9 ECTS
------------------------------	---------------------	-----------------	--------

Práctica

Profesora: Cristina Montojo Santos

[cmontojo@edu.xunta.gal](mailto:cmontojo@edu.xunta.gal)

Horario: 12 horas semanais

#### DESCRIPCIÓN DA MATERIA

Avaliación do estado de conservación e elaboración de propostas de intervención sobre obras escultóricas en materiais inorgánicos non pétreos (metais, cerámica-terracota e xeso-escaiola).

Execución de tratamentos de restauración específicos adecuados ás obras presentes no taller.

Elaboración dun informe de restauración sobre as obras intervidas no taller.

#### COMPETENCIAS TRANSVERSAIS

T1	Organizar e planificar o traballo de forma eficiente e motivadora.
T2	Recoller información significativa, analízala, sintetízala e xestionala adecuadamente.
T3	Solucionar problemas e tomar decisións que respondan aos obxectivos do traballo que se realiza.
T9	Integrarse adecuadamente en equipos multidisciplinares e en contextos culturais diversos
T13	Buscar a excelencia e a calidade na súa actividade profesional.

#### COMPETENCIAS XERAIS DA TITULACIÓN

X2	Coñecer e identificar a composición material do ben cultural e os procedementos e técnicas empregados na súa elaboración.
X4	Determinar os exames ou análises precisos e avaliar os seus resultados.
X5	Determinar os criterios de intervención e decidir o tratamento de prevención, conservación e/ou restauración máis axeitado
X7	Deseñar sistemas e tratamentos de conservación e restauración
X11	Acadar a capacidade de colaborar e traballar en equipo con outros/as profesionais, establecendo os mecanismos axeitados de comprensión e diálogo interdisciplinario.
X15	Coñecer os riscos laborais e as medidas e normas de seguridade e saúde e a súa aplicación para o restaurador, os bens culturais e o ambiente.
X16	Avaliar a eficacia dos tratamentos realizados.

#### COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE DE ESCULTURA

EE1	Diagnosticar as alteracións das obras de arte escultóricas e dos seus materiais constitutivos mediante o seu exame, identificación, análise e valoración.
-----	---



EE2	Decidir e executar os tratamentos de bens propios da especialidade máis adecuados a cada caso, poñendo en práctica os coñecementos, os criterios, os procedementos técnicos e as habilidades e destrezas adquiridas.
EE4	Planificar, documentar e facer o seguimento do proceso de conservación e restauración de obras de arte escultóricas, aplicando a metodoloxía de traballo pertinente.
EE5	Establecer un diálogo interdisciplinar con outros/as profesionais relacionados/as co ámbito do patrimonio cultural, especialmente no concerner ao patrimonio escultórico.
EE6	Asesorar tecnicamente a organismos, institucións, empresas e particulares sobre o estado e as medidas de conservación relativas a bens culturais propios da especialidade.
EE8	Realizar unha análise crítica da metodoloxía, os tratamentos e os materiais empregados e avaliar a eficacia da intervención realizada.
EE10	Utilizar os recursos que as novas tecnoloxías facilitan para o desenvolvemento do exercicio profesional.

### UNIDADES DIDÁCTICAS

Unidade	Subtemas	% no total da materia
1.Exame previo e propostas de intervención.	1.1 Rexistro da obra: toma de fotografías e mostras. 1.2 Descrición e avaliación do estado de conservación da obra. 1.3 Elaboración de propostas de tratamento.	20%
2. Tratamentos iniciais sobre material escultórico en metal, terracota ou escaiola.	2.1 Preconsolidacións/fixación temporal (engasado, empapelado ou fixación de policromías). 2.2 Limpezas superficiais de tipo mecánico	20%
3. Tratamentos específicos de limpeza.	3.1 Eliminación de corrosións en metais/ limpeza específica de terracotas ou escaioas (métodos químico-mecánicos).	20%
4.Consolidacións.	4.1 Consolidación do material escultórico metálico, en terracota ou escaiola. 4.2 Consolidación de capas pictóricas. 4.3 Consolidacións estruturais.	20%
5. Reintegracións e protección.	5.1 Reintegracións mátericas e pictóricas. 5.2. Protección das obras restauradas.	20%

### PLANIFICACIÓN DOCENTE

Metodoloxías	Horas aula	Horas fóra	Total
Prácticas de taller	200		200



Informes, memorias de prácticas	8	5	
Resolución de problemas e/ou exercicios. Traballo tutelado	8	4	
<b>Total</b>	<b>216</b>	<b>9</b>	<b>225</b>

### METODOLOXÍA DOCENTE

Metodoloxía	Descrición
Prácticas de taller	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedementais relacionadas coa materia obxecto de estudo.
Informes, memorias de prácticas	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elaborará os informes das pezas tratadas.
Resolución de problemas e/ou exercicios. Traballo tutelado	Elaboración dun traballo teórico sobre a base dunha proposta de intervención para un ben cultural tridimensional feito nalgún dos materiais que se tratan no taller, no que se describan criterios, materiais a empregar, e se acompañe de fotografías, gráficos e bibliografía. Será un traballo persoal do alumnado pero con apoio por parte do profesor, tanto a través de tutorías presenciais, mediante correo electrónico, como de apoio documental relacionado coa materia. No traballo poñeranse en práctica os coñecementos adquiridos ao longo do curso a partir das sesións maxistras.

### SISTEMAS DE AVALIACIÓN

Método	Criterios	% avaliación
Informes, memorias de prácticas	Rigor técnico nas propostas de intervención e tratamentos realizados nas obras reais do taller, asimilación e capacidade de aplicación de conceptos teóricos. Claridade na exposición do informe e concordancia entre o informe escrito e o traballo efectuado no propio taller.	15 %
Resolución de problemas e/ou exercicios. Traballo tutelado.	Aplicación dos coñecementos adquiridos. Corrección no desenvolvemento do exercicio.	15 %
Observación sistemática	Asimilación e aplicación dos coñecementos adquiridos. Calidade do traballo realizado e iniciativa na busca de solucións.	45 %
	Responsabilidade. Capacidade de organización. Interese demostrado. Asistencia a clase.	25%
<b>Total</b>		<b>100 %</b>



## OUTROS COMENTARIOS A AVALIACIÓN E MEDIDAS DE RECUPERACIÓN

- Dado o carácter práctico da materia, a asistencia é necesariamente obrigatoria.
- A non asistencia ás clases implicará a imposibilidade do desenvolvemento correcto da materia, repercutindo necesariamente na cualificación e/ou na perda da avaliación que se realiza de modo continuo ao longo do curso.
- Avaliarase así, de forma continuada, o progreso no proceso de aprendizaxe, incluíndo este proceso todos os resultados acadados no traballo de clase (realización de todas as prácticas, exercicios ou traballos dentro do calendario e prazos estipulados), e nos exames propostos ao longo do curso.
- Os alumnos que acumulen un número de faltas superior ao 25% do total, ou que non teñan entregado no prazo estipulado os traballos requiridos disporán das convocatorias ordinaria e extraordinaria para superar a materia.
- No caso de perda de avaliación continua por causas xustificadas, o departamento poderá establecer, unha vez estudado o caso, a posibilidade de probas alternativas.
- Ao rematar o curso, na convocatoria ordinaria, realizarase un exame final que servirá de recuperación parcial/total segundo as partes non superadas.
- A avaliación ordinaria poderá incluír a realización de probas específicas finais, ademais das probas e procedementos recollidos dentro da aplicación da avaliación continua.
- Os alumnos que non superasen a convocatoria ordinaria terán a posibilidade de presentarse á convocatoria extraordinaria .
- De cara á avaliación extraordinaria o alumno terá que realizar unha proba escrita sobre diagnose e/ou proposta de tratamento dunha ou varias pezas, para avaliar o seu grao de competencia e, unha vez superada esta, unha proba práctica da materia.

## ATENCIÓN PERSOALIZADA

Ofrecerase atención personalizada ao alumnado durante todo o curso. As titorías docentes desenvolveranse no horario establecido para esta finalidade.

## BIBLIOGRAFÍA RECOMENDADA

### METAIS

- Accardo/Giuseppina Vigliano: *"Strumenti e materiali del restauro. Metodi di analisi, misura e controllo"*. Giorgio. Edizioni Kappa.Roma.1989
- Arredondo: *"Materiales metálicos"* . CSCIC.
- C. Maltesse : *"Técnicas artísticas"*. Ediciones Arte Cátedra.
- Catello, D.: *Il restauro delle opere in argento / Restoration of Silver Artefacts* 2007
- Degriigny, C. / R. van Langh / I. Joosten / B. Ankersmit, eds: *Metal 07*. Interim Meeting of the Icom-CC Metal WG. Amsterdam, 17-21 September 2007, 5 vols. (1: *When Archaeometry and Conservation Meet*; 2: *Innovative Investigation of Metal Artefacts*; 3: *Use of Electrochemical Techniques in Metal Conservation*; 4: *Study and Conservation of Composite Artefacts*; 5: *Protection of Metal Artefacts*) 2007
- Delineación industrial. Tecnología 2.Editorial Bruño.



- García Alonso, Emma. Coordinadora: *"La Conservación y Restauración del Bronce"*, en : SOCIRA (Sociedad Civil de Restauración Arqueológica): *"Los bronce romanos en España"*. Catálogo de la exposición, Mayo-Julio 1990. Palacio de Velázquez. ISBN 84-7483-623-9 MINISTERIO DE CULTURA
- H.J. Plenderleith: *"La conservación de antigüedades y obras de arte"*. ICCR
- Jan Gullman & Mille Trnblom. *"Bronze Sculpture. It's making and unmaking. A study or outdoor bronze sculpture conservation"*. The Central Board of National Antiquities and National Historical Museum.
- Massimo Leoni : *"Elementi di metallurgia applicata al restauro delle opere d'arte. Corrosione e conservazione dei manufatti metallici"*..Ministerio per i beni culturali e ambientali. Opificio delle pietre dure e laboratori de restauro. Firenze.
- Mills,J.: "The Encyclopedia of Sculpture Techniques". 1990
- Scott:David A. "Copper and Bronze in Art, corrosion, colorants, conservation".The Getty Conservation Institute.2002.
- Unesco: *"La conservación de los bienes culturales. Museos y monumentos"*.
- W.Mourey: *"La conservación de las antigüedades metálicas. De la excavación al museo"*.ICCR. 1987

#### MATERIAL ESCULTÓRICO EN TERRACOTA E XESO; ENLACES WEB:

- [http://www.iccrom.org/pdf/ICCROM\\_IC501\\_CeramicaDecorada00\\_es.pdf](http://www.iccrom.org/pdf/ICCROM_IC501_CeramicaDecorada00_es.pdf)
- [http://web.tiscali.it/restauroantico/restauro\\_ceramica.htm](http://web.tiscali.it/restauroantico/restauro_ceramica.htm)
- <http://www.sbsae-aq.beniculturali.it/index.php?it/133/dal-territorio/21/restauro-di-una-scultura-in-terracotta-policromata-e-dorata-raffigurante-la-madonna-col-bambino>
- [http://www.arterosa.it/index.php?option=com\\_mmportfolio&view=projects&category\\_id=1&Itemid=78](http://www.arterosa.it/index.php?option=com_mmportfolio&view=projects&category_id=1&Itemid=78)
- <http://institucional.us.es/revistas/arte/22/03%20cirujano.pdf>
- [http://www.mcu.es/patrimonio/docs/MC/IPHE/PatrimonioCulturalE/N0/26-Centro\\_Conservacion\\_Restauroacion\\_Bienes\\_Culturales\\_Castilla\\_Leon.pdf](http://www.mcu.es/patrimonio/docs/MC/IPHE/PatrimonioCulturalE/N0/26-Centro_Conservacion_Restauroacion_Bienes_Culturales_Castilla_Leon.pdf)
- [http://www.iaph.es/web/canales/conservacion-y-restauracion/catalogo-de-obras-restauradas/contenido/San\\_Jeronimo\\_penitente.html](http://www.iaph.es/web/canales/conservacion-y-restauracion/catalogo-de-obras-restauradas/contenido/San_Jeronimo_penitente.html)
- [http://www.leonoticias.com/adjuntos/fichero\\_22414\\_20090303.pdf](http://www.leonoticias.com/adjuntos/fichero_22414_20090303.pdf)
- [http://revistaatticus.es/old/Revistas/Especial\\_escultura\\_en\\_terracota.pdf](http://revistaatticus.es/old/Revistas/Especial_escultura_en_terracota.pdf)
- <http://www.cci-icc.gc.ca/crc/notes/html/12-2-eng.aspx>
- <http://www.revistarestauro.com/CONTENIDOS/restauro3%20pdf/60-67Velazq.pdf>
- <http://www.revistadearte.com/2011/02/15/recuperacion-del-grupo-escultorico-neron-y-seneca-del-prado-gracias-a-la-fundacion-iberdrola/>
- <http://arts.jrank.org/pages/9908/Stucco-plasterwork.html>
- [http://www.buildingconservation.com/articles/decorplast/decorative\\_plaster.htm](http://www.buildingconservation.com/articles/decorplast/decorative_plaster.htm)
- <http://www.vam.ac.uk/content/articles/t/the-vanda-cast-collection>